

INDIA'S WEAPONS OF MASS DISTRACTION

Mr Khan

Information warfare is an ever-changing and, at the present undefined field that is attracting increasing attention from the defense industry and policymakers. The reason for both the fascination and lack of clarity in this field is the so-called "information revolution" triggered by the rapid development of microcomputers, cyberspace and related information technologies.

Cyberspace can be used as a force multiplier of information warfare activities and social media is a powerful tool for communicating a narrative and generating confusion within a target audience. The explosion of online social networks has revolutionized the distribution and consumption of information, which is creating new media hierarchy. Consequently, the environment is primed for exploitation by malicious actors.

Unfortunately, three of the most powerful emotions - fear, uncertainty and anger are the factors that increase the likelihood a message will go viral. Even if the disinformation is first seen on sites that aren't part of mainstream media, a mass coordinated action on different digital platforms which can help to ensure greater audience penetration. Bot networks that are comprised of fake profiles, increase the impact of the message and create an appearance of increased engagement and popularity across many platforms simultaneously.

The modern form of disinformation is different from propaganda. It is not founded on ideology or factual information. The purpose of modern digital disinformation is not to convince the public by delivering a single message. Instead, it is designed to confuse people by presenting various messages. It could be nearly everything, and that is why it is so much more dangerous than propaganda.

Nowadays, states and non-state actors can spread false information quickly and with the potential for serious consequences. According to the research by Robinson Meyer, on average, a fake story is read by 1500 people, which is six times faster than a true report. This is the case with fake stories on any subject; however, stories about politics are most likely to be viral.

A number of states, in pursuit of their geopolitical goals using the internet and social media networks to disseminate narratives, distortions and lies to influence opinions of the general public and undermine confidence on the facts. Pakistan is continuously targeted by

Indian disinformation. Disinformation used by India as a mean of spreading the propaganda against Pakistan is well documented and there is strong evidence of coordinated attacks by Indian troll armies on almost all digital platforms in the past.

India has a significant and influential segment of people who are strongly nationalist and this has led to the rise of propaganda-driven trolls. The ruling political party BJP (Bharatiya Janata Party) is known for using exclusive troll disinformation to suppress and control the actions of any

place are unacceptable. The rights of the Kashmiri people must be respected and UN resolutions implemented". The trolling from several Indian accounts involved a carefully orchestrated pattern of rebuke peculiar to the nature of the troll industry.

The last couple of years have shown an increase in the Indian disinformation campaigns, particularly against Pakistan and there are a number of prominent examples available to be discussed here. After a preliminary investigation released in 2019 by the EU

fact that there was no truth to this claim. The hashtag #CivilWarInPakistan was used by the Indian trolls and promoted fake news, which was widely circulated on Indian websites and social media. Major media outlets in India, including Zee News, CNN18, and India Today picked unverified tweets and videos. However, the credibility of Indian media was seriously damaged when BBC reported that videos and reports by Indian media about the civil war in Pakistan were fake.

Similarly, the same hashtag #CivilWarInPakistan was again

Pakistan Army in Panjshir, Afghanistan. Indian trolls shared a photo of an exploded F-16 aircraft and claimed it was a PAF jet that was shot down in the Panjshir valley by the anti-Taliban forces. However, it was found to be a photo from the past of the US aircraft, taken in the year 2018. Later, the French television channel exposed Indian media's false information about the Pakistani Air Force (PAF) conducting an offensive in Afghanistan's Panjshir region.

A recent trend on Twitter "#SanctionPakistan" has been proven to be fake according to Twitter's terms and conditions where more than 480 K tweets were present on 11 August 2021. As per the analysis, about 53 thousand Twitter accounts participated in the trend, out of which approximately 13 thousand accounts were created within 5 days after the trend started and 25 thousand of those accounts were created within a month prior to the hashtag #SanctionPakistan started to trend and majority of the tweets with this hashtag were posted from these accounts. "SanctionPakistan" is a disinformation campaign and propagated mainly by Indian netizens along with Afghani and Pakistani anti-government/state user accounts using inorganic network. Social media accounts operated from India and Afghanistan were active to blame Pakistan for Afghanistan's failures.

It was also a shaming experience for an Indian retired General Bakshi to discover that the images that he had presented as proof of the Pakistan Army's role in Afghanistan were actually those that were taken by Pakistani actor from the film Yalghar. The same was true regarding an Indian anchor Goswami on the presence of ISI officers on the 5th floor of the Serena Hotel situated in Kabul was a source of ridicule when an abundance of tweets to reveal the fact that Serena has just two floors.

The use of deception in Indian media outlets is a long-standing strategy used to "Balkanise" Pakistan. Recently, Indian investments in Afghanistan before the Taliban were similar to their assistance for the Bengalis in former East Pakistan. In the last couple of years, evidence has emerged linking coordinated efforts of state-sponsored actors to influence public opinion typically during any major political events via "trolls". The increased frequency and intensity of cyber-enabled information operations directed at Pakistan calls for a deeper examination of theories and strategies to protect against, restraining and minimizing the impact of influence and manipulation psychologically.

opponents both within and outside of the country. The recent findings of Facebook documents revealed the shocking situation even within India, the company's biggest market. It shows a struggle with misinformation, hate speech and celebrations of violence in the country. On February 4, 2019, a Facebook researcher created a new user account to find out how it felt to use the social media platform as a resident of Kerala, India. In the coming three weeks, the Facebook account was operated according to a single rule: follow all suggestions made by Facebook's algorithm. The result was an overflow of hate-filled posts, false information as well as celebrations for violence.

Another example is when Indian propaganda, both private and state-sponsored, has attacked British Politician Jeremy Corbyn, who served as leader of the Labour Party and Leader of the Opposition from 2015 to 2020 after he criticized Indian handling of Kashmir in 2019. He tweeted on August 11, 2019 that "The situation in Kashmir is deeply disturbing. Human rights abuses taking

Disinfo Lab, a European News Watchdog uncovered a massive operation targeting international institutions and serving Indian interests in December 2020. The network of fake news websites was used to target policymakers in the United States and the European Union to act against Pakistan. The aim of those websites is to spread propaganda and influence public perception of Pakistan. The report describes the disinformation campaign launched from India as "15 years' huge operation running since 2005, targeting international institutions and serving Indian interest - using resurrected media, dead think tanks and NGOs. Even dead people were resurrected." This report also revealed that 750+ fake media outlets and 550+ domains were found covering 119 countries.

There is very strong evidence of coordinated digital attacks against Pakistan by India Troll Armies. Previously, Indian Twitter accounts circulated claims in October 2020 that there was a civil war in Karachi (Pakistan). Multiple Indian news websites also reported the story, despite the

used by Indian trolls during a protest by a Pakistani religious political party TLP (Tehreek e Labbaik), who were demanding the end of diplomatic relations with France due to an incident of blasphemy in France. Once again, many prominent Indian personalities and trolls posted fake and doctored images and videos of mob violence within Pakistan. They also shared doctored videos of soldiers from Pakistan claiming to join the violent protestors. This was a clear interference by India into Pakistan's internal security affairs. The hashtag analysis revealed that almost 61% of tweets were coming from India on this hashtag #CivilWarInPakistan and New Delhi contributed the highest number of tweets by generating 10% of the total volume of tweets.

Recently, it has been observed that the Taliban's quick rise to the top in Afghanistan and the weak resistance they faced in the Panjshir Valley resulted in disinformation, particularly against Pakistan. Indian media had tried their level best to propagate unverified claims about the involvement of the

लोकतान्त्रिक लाहुरेहरू हाइटी पुग्ने लागे

• राजन कार्कि

rajan2012karki@yahoo.com

२०६३ साल पछिका हरेक नेताको अनुहार किन लाहुरे लाहुरे देखिन्छ ? किन तिनलाई जन्मेको माटोभन्दा लाहुरको बढी चिन्ता लाग्छ ? आम लाहुरेले जन्मेको माटो, सन्तान, माया विर्सेनन् । राजनीतिक लाहुरेहरू त स्वदेशलाई भन्दा लाहुरको बढी चिन्ता गर्नेन् । यसकारण त यिनलाई चुच्चे नक्सा दुख्दैन, नेपाली माटो सस्तो लाग्छ, नेपालीपनमा भन्दा बढी विदेशी स्वार्थमा लुटपुटिन रमाइलो लाग्छ ।

यसकारण नेपाल नेपाल कम, हाइटी हुँदै गएको छ । यी लोकतन्त्र सफल भयो भन्छन्, लोक विदेशीन बाध्य छ, मान्छे बैचर लोकतन्त्र सफल भयो भन्नेहरू गजडी हाँसी हाँसिरहेका छन् ।

१२ हुँदै दिल्ली सम्झौतापछि नेपाल कहाँ थियो, कहाँ पुग्यो ? अझै पनि राजनीतिक नेताहरूले बहस नगर्ने ? पहिले सिपाहीहरू लाहुर जान्द्ये, पछि रोजगारी खोज्दै लाहुर जान थालियो । लोकतन्त्र आएपछि त खाडीदेखि ७२ मुलुकमा नेपाली लाहुरेहरू भेटिन्छन् । अवसरको खोजी, गोसवासको बन्दोवस्त गर्दै लाहुर जाने

भीड हरेक दिन एयरपोर्टमा देखन सकिन्छ । लुकेर लुकाएर लाने मान्छेका व्यापारीहरू मान्छे बैचिरहेकै छन् । नेपाल मान्छे बैचिने बजार बन्यो । लाहुरे लोकतन्त्र असफल राष्ट्र हाइटी पुग्ने लायो ।

लज्जा पनि लज्जित हुनेगरी लोकका नेता कति नाडिग्न सकेका ? जय नेपाल, लाल सलाम भनेहरूले लाउटी पनि बाँकी राखेनन् । सहारा र सल्लाहका लागि वर्षको चालिसधोटी दिल्ली वा लैनचौरेदेखि वाशिङ्टनमा छलाङ्ग लगाउनेहरूले घुमाएर कान समाएको शैलीमा अब जय हिन्दू यस सर' नै भन्न थाले । लाग्छ, लोकतन्त्रवादी नामधारीहरूले अरु केही जानेकै छेनन् । यिनको लोकतन्त्र एकसप्रेसको गति-मतिको बेगले नेपालीत्व सखाप हुँदैछ । गैरपूर्ण नेपाल हाइटीजस्तो असफल राष्ट्र बन्दैछ ।

जनयुद्ध गर्नु कि जनआन्दोलन, लोकतन्त्र भनुन् कि समाजवाद, यिनले कहिले विश्लेषण गरेनन, नेपालको खास समस्या र समाधान के हो ? पनि यिनलाई जहिले पनि स्वार्थको लुते धन्दाले पिरोलिरह्यो । त्यसैले त यिनले बनाएको संविधान यतिबेला न्याय नपाए गोर्खा जानु भन्ने राम शाहको नामकै रामशाह पथमा बलात्कृत भइरहेको छ ।

स्वीटजरलैण्डको प्रतिव्यक्ति आय ३० हजार डलर छ, सिंगापुरको २५ हजार । स्वीटजरलैण्ड र सिंगापुरजस्तै साधन स्रोत सम्पन्न देश नेपालीको प्रतिव्यक्ति आय ३ सय पनि छेन । ८० प्रतिशत जनता एकछाक भोकै बस्तु भन्दा नेताहरूलाई हीनताबोध हुँदैन । हिजो कृषि प्रधान देश थियो, त्यसपछि हरियो बन नेपालको धन भनियो । राजनीति र कूशासनको भ्रष्टाचारले कृषि र बन धरासायी भएपछि प्रकृति र पर्यटनलाई नेपालका लागि बरादानको आधार मानियो । जनयुद्ध र अस्थिरताको प्रहारले राष्ट्र छिया-छिया भएपछि जलझोतलाई सेतो सुन भनिदैछ ।

यो सेतो सुनबती नेपालीले १२ रुपैयाँ युनिट्या बाल्चन्, ४ रुपैयाँमा भारत निकासी हुनथालेको छ । यो कस्तो विकास हो ? यसअधि नेपालले लोडसेडिङ हटाउन भारतबाट प्रतियुनिट १० मा खरिद गरेको थियो । किन्ता प्रतियुनिट १०, बेच्दा ४ । यति ढूलो शोषण ? नेपाल किन यसरी भारतका सामु चाउरिन

पुगेको ? स्वाभिमान भन्ने किन कुनै नेतामा छैन ?

२००८ सालमा कोसी, २०१६ सालमा गण्डकी, २०५१ सालमा महाकाली, २०५२ सालमा मेती र २०६३ सालपछि कर्णाली र सेतीजस्ता ढूल-ढूला नदीनालामा भारतको हैकम स्थापित गर्नुपर्यायो । भूपू प्रधानमन्त्री डाक्यापुराम भट्टराई भन्दन- बुटी गण्डकीमा ओली, प्रचण्ड र माधव नेपालले ३ अर्बका दरले घूस खाए, प्रमाण मर्स्यं छ । प्रमाणित नभए भुपिडेर मर्स्यं । तर कुनै कानुनले तिनलाई

आखिर फरक नै के बाँकी छ ? न्याय दिने न्यायालय जो सङ्कमा नाडेखाफार छ ।

लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाल टिनको पातामा लेखेको साइनबोर्डभन्दा बढी केही रहेन । हिजो इमान र योग्यताको कदर भएन, आज पनि बेइमानहरूको रेजगज चलिरहेको छ । ९३ प्रतिशत बिपन्न, कमेया, कमलरी, सुकुम्बासी, बेरिजगार, असहायहरूलाई सपनाको व्यापार गर्न सस्तो लोकतान्त्रिक बजार हो नेपाल । यहाँ सपना बैचेर कानुनको धोडा चढन सकिन्छ । यजप्रकाश मल्लले वर्षको एकपल्ट

● ● ●

१२ हुँदै दिल्ली सम्झौतापछि नेपाल कहाँ थियो, कहाँ पुग्यो ? अझै पनि राजनीतिक नेताहरूले बहस नगर्ने ? पहिले सिपाहीहरू लाहुर जान्द्ये, पछि रोजगारी खोज्दै लाहुर जान थालियो । लोकतन्त्र आएपछि त खाडीदेखि ७२ मुलुकमा नेपाली लाहुरेहरू भेटिन्छन् ।

● ● ●

हुँदैन । किन ? यही हो लोकतन्त्र ? कहाँ छ जवापदेहीता ?

जलस्रोतमा ब्राजिलपछि विश्वको दोस्रो धनी देश नेपाल भारतबाट विद्युत आयात गरेर लोडसेडिङ घटाउने बाध्यतामा थियो, बिस्तारै उत्पादन हुनथालेको छ । भारतलाई ३ रुपियाँमा जल बैचेर ९० रुपियाँ युनिटमा जनशक्ति खरिद गर्ने निर्णयमा पुनु नेपाली नेतृत्व क्षमताको उपहास थियो, अहिले त्यही उपहास दोहोरिएको छ ।

कहिल्यै उपनिवेश बन्नु नपरेको नेपाल 'बहादुर' 'कान्छाबाट 'आतककारी', 'गार्ड' र 'कमारो' 'दास' बन्दै रेमिटान्स अर्थतन्त्रको हाइटी स्तरमा भरिसकेको छ । हाइटी भनेको त्यो देश हो, जहाँका जनताले दुभालियरजस्ता भ्रष्ट नेता र उनका आज्ञाकारी प्रशासकहरूलाई शोषण गर्न र निरङ्कूशतन्त्र चलाउने मैन छुट दिएका छन् । त्यो हाइटी र यो नेपालमा

गाईजात्रा देखाएर शोकमा परेकी महारानीलाई मनोरञ्जन दिने गर्थे, हात्रा नेताहरूले बाहेमास गाईजात्रा देखाइरहेका छन् । हामी गाईजात्रे, हात्रो देश गाईजात्रे, लोकतन्त्र- अर्को गाईजात्रा हो । मध्ययुगीन तमासाहरू एकपछि अर्को देखिदैछन् । मान्छेले मान्छेको अपमान गर्नु सामान्य हुन थालेको छ ।

जनता मतदान गर्ने मेसिन बनेका छन् । नेता तिनै जनबल र जनमत दिने जनताको रगत पिउने जुकाजस्ता लाच्छन् । विदेशी शक्तिले उभ्याइएका यी बुख्याँचाहरू जनतालाई तर्साउन्छन् र आफू अनुकूलको लोकतन्त्रमा विद्यास राख्छन् । नीति, निष्ठा र नैतिकताको कुनै अर्थ छैन । हरेक विषयमा विमति राख्ने, आरोप प्रत्यारोपको महाभारत खडा गर्ने अनि सत्ताको भागबाटा मिलाएर मौनता सान्तु यिनको लोकतन्त्र हो । यही कारण जिम्मेवार वा जवापदेही कोही छैनन् । राष्ट्र

नैतिकहीनताको खाडलमा जाकिदै गएको छ । लोकतन्त्र हाती हो कि हातीछापे चप्पल ? भन्न सकिन्छ ।

जनताले खोजेकै हुँ परिवर्तन भने लौ त भनेर राजा ज्ञानेन्द्रले राजपाठ छाडिए । जालीहरूले जाल गरे, जनताको खोज र राजाको सोब पुरा भएन । महाभारतका दृष्टिहीन राजा र लोकतन्त्रका विवेकहीन नेताहरूमा मिन्ता देखिन छाडेको छ । यति हुँदा पनि सुकुलगुणहरूमा चेत पलाएको छैन । नक्करोको ओखाती हुन भनेको यही हो । लोकतन्त्रको जप गर्ने नेताहरू लोकतन्त्रमा हुँपैने विधिलाई कुल्येर बुर्कसी मारिरहेका छन् । लोकतान्त्रिक नेपाललाई जंगल बनासके ।

सार्वभौमिक पहिचानको कुरा गर्ने हो भने भेटिकनदेखि भुटानसम्म, बंगलादेशदेखि वर्षासम्म विश्वसमुदायमा समान छन् । नेपालमात्र भारतको सामु सुखले बोल सक्दैन, नाकले सुधू र पुच्छर हल्लाईरह्न्छ । अब बेंजिङ र वाशिङ्टन पनि शक्ति र सामलका साथ नेपालमा प्रभावकारी रूपमा छिरेपछि नेपालको राजनीति अन्यौलमा धकेलिएको छ । यो अन्यौलको अँध्यारोमा दुकी बाल्ने परराष्ट्रनीतिले हो । यो नीति हाँक्ने अब्बल पात्रहरू पछाडि परेका छन् । अगाडि जो छन्, भौमअनुसारको द्यूनिक लगाउनेहरूमात्र देखिन्छन् । नेपाल नीतिहीन अवसायतिर उन्मुख छ । अर्थात आत्मशक्ति गुमाएर ग्राणशक्तिमा पुगेको छ नेपाल । जब राजनीति व्यवसाय बन्छ, काला व्यापारीहरूले टाउको उठाउँछन् । पार्टीहरू अपराधीलाई चोख्याउने चोखो तीर्थस्थल बन्छ, भ्रष्टहरूको सेटिङ्गमा चल्छ, देश महिनौ फोहर नउठाएको महानगरको कार्टेनर बन्नु ख्वाबिक हो । यस्तो फोहरी राजनीतिमा गुह्य किरा नजन्मे के जन्मिन्छ ? नेपाली लोकतान्त्रिक राजनीतिक परिदृश्य यरतै छ ।

यथार्थ कुरो के हो भने, जनतासँग डराउनेहरू तानाशाह बदैन्नन् । जनतालाई भयाक्रान्त पारेर राजनीतिक बर्गले सर्वसत्तावाद चलाउन थालेकाले लोकतन्त्र बाहुबलीतन्त्र बन्न पुगेको हो । सचिने र सच्याउने काम तत्काल गरिएन भने नेपाल हाइटीजस्तो असफल हुनबाट जोगिन मुसिकल छ ।

साल्ट ट्रेडिङ कॉर्पोरेशन लिमिटेड
द्वारा प्रवर्द्धित
डीटी ग्याँस

तौल पूर्ण, सुरक्षा सम्पूर्ण

- ISI स्टाण्डर्डको भित्र बाहिर रवर कोट भै बीचमा रिटलको जाली भएको ३ तहको होजपाइप
- उच्च गुणस्तरको रेगुलेटर
- पुनः प्रयोग गर्न न सकिने प्लाष्टिक सिल भएको सिलिण

पद्धत्यौ हाती बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरु ध्वस्त पारे समाज ।

मन्यो ज्यादै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मर्रे पनि जस्ले सरिक्यो देशको माटो ।

कायर भरर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादर भरर एकै पटक मर्न सकौ।

- अमियानवाणी

अभियान

साप्ताहिक

सम्पादकीय

प्रधानन्यायाधिशमाथी लागेको आरोप छानविन होस्

परमादेशवाट वनेको प्रधानमन्त्री शेरवहादुर देउवा नेतृत्वको पाँच दिलिय सरकार सर्वोच्च अदालतभीत्र देखिएको विवाद समाधान गर्ने भन्दापनि अभ्यंकराउने पक्षमा देखिएको जस्तो भएको छ। अदालत भीत्रको समस्याले गर्दा सेवाग्राहीहरूले सेवा पाउन सकिरहेका छैनन्। मुद्दाका पेशी चढेपनि सुनुवाई हुन नसकेको हुनाले अदालतमा मुद्दाका चाड लागेको छन्। केपी ओली नेतृत्वको सरकारले विघटन गरेको प्रतिनिधिसभालाई पुनः स्थापना हुनुपर्दछ, भन्दै बहस पैरवी गर्न वरिष्ठ अधिवत्ताहरू नै अहिले प्रधानन्यायाधिश चोलेन्द्र शमशेर राणाले राजीनामा दिन पर्दछ भन्दै दिनहुँ जस्तो धर्ना र विरोधका कार्यक्रममा सरिक हुदै आएका छन्। भण्डै एक महिनादेखी न्यायलय ठप्प हुदा सम्म देउवा सरकार र पाँच दिलिय गठबन्धनले समस्याको समाधानको बाटो पहिल्याउन सकेको छैनन् भने पछिल्लो समयमा केही चासो भने देखाउन थालेका छन्। प्रधानन्यायाधिश माथी अनेक प्रकारका आरोप लागेको हुनाले अब त्यसमाथी छानवीन हुनुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ।

प्रधानमन्त्री देउवा लगायत पाँच दलिय गठबन्धनका नेताहरूले न्यायलयभीत्रको समस्या न्यायलयले नै दिन पर्दछ भनि पनिछन खोजेपछि प्रधानन्यायाधिश राणा भने अनेक वहाना गर्दै राजीनामा दिन इन्कार गरी सम्बैधानिक प्रकृयाबाट मात्र आफु वहर्गमन गर्न त्यार रहेको बताउदै आएका छन् । सम्बैधानिक प्रकृयातुसार संसदले महाअभियोग लगाएर प्रधानन्यायाधिश राणालाई हटाउन सकिने प्रावधान भएपनि दुई तिहाई मतले त्यो गर्न सक्छ । महाअभियोको प्रस्ताव भने ससदका एक तिहाई सासद ६८ जनाले प्रस्ताव पेश गरेका खण्डमा प्रधानन्यायाधिश निलम्बनमा पर्न सक्छन् । तर सत्ताधारी पाँच दल आफुलाई सत्तामा पुन्याईदिने प्रधानन्यायाधिश राणालाई महाअभियोग लगाउने पक्षमा नभएकाले गर्दा तै राणाले अनेक तर्क वितर्क गर्दै पदमा बसीरहने रणनिति लिएका छन् । अहिले न्यायालयभीत्रको समस्या तत्काल समानाधान नभएको खण्डमा मुलुक भरकै न्यायालयहरू, उच्च अदालत, जिल्ला अदालत, न्यायाधिकरण लगायत निकायहरूमा काम कारवाही ठप्प हुन सक्ने सम्भावना बढेर गएको छ । कानुन व्यसायीहरूले सर्वोच्च अदालत परिषरमा गरेको धर्ना र विरोधका कार्यक्रमलाई सार्वार्थ सरकार र सर्वोच्च प्रशासनले प्रहरी हस्ताक्षेप गराउनु मुलुककै लागि दुभार्यको विशेष हो प्रहरी हस्ताक्षेप गराएर सरकार र सर्वोच्च प्रशासनले समस्याको समाधान गर्न सक्ने सम्भावना देखिदैन ।

अहिलेको समस्याको जड भनेका प्रधानन्यायाधिश राणामात्र नहए पनि तत्कालका लागि राणा नै हुन् । न्यायालयभीरु रहेका वेथीति र विचौलीयाको जगजगी पनि तिकै पहिलादेखि नै भएपनि न्यसवेला कानुन व्यवसायीहरू चुपचाप बसेका थिए । अहिले प्रधानन्यायाधिश राणाको कार्यकालमा त्यस्तो वेथीति र विचौलीयाको विगविगी अभ बढेको हुनाले उनीहरू विरुद्धमा उत्रिएका हुन् । कानुन व्यवसायीहरूको साभा संस्था नेपाल बारले दिनहुँ जस्तो सर्वोच्च परिषद भीत्रै धर्नां र विरोधका कार्यक्रमहरू गरी रहेपछि प्रधानन्यायाधिश राणा भने डिभाईड एण्ड रोलको भुमीकामा पुगेका छन् । कानुन व्यवसायीहरू र सर्वोच्च अदालतकै न्यायधिशहरूले पेशी तोक्दा गोला प्रथा अपनाउन पर्ने आवाज उठाएका हुनाले प्रधानन्यायाधिश राणा गोलाप्रथाद्वारा पेशी तोक्त तयार भएर अहिले भएको विरोधको कार्यक्रमलाई साम्य पार्ने प्रयासमा लागेको छन् । नेपाल बारका अध्यक्ष लगायत वरिष्ठ अधिवक्ताहरूले नै भष्टचारी प्रधानन्यायाधिश र विचौलीयाका नार्दिके भएको आरोप लगाईसकेको अवस्थामा अब गोला प्रथादारा पेशी तोक्दाप्रति पनि समस्याको समाधान दउ मन्दैन ।

अब गाला प्रथाद्वारा पशा ताकदामात्र पान समस्यका समाधान हुन सक्दैन। मुलुकका प्रमुख तिन अंग व्यस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायापालिका हुन्। यी तिनै अंगको काम करत्व्य र अधिकार संविधानले तै निर्धारण गरीदिएको छ। शक्तिपूर्थीकरणको सिद्धान्त अनुसार यी तिनै अंग सञ्चालन हुनु पर्नेमा करीव एक वर्षदेखि तिनै अंग विवादको धेरामा तानिएका छन्। संघीय संसदका सभामुखले निष्पक्ष भुमीका निभाउन सकेन, न्यायालय पनिसंकटमा पन्यो। न्यायालयका प्रमुखमाथी भ्रष्टचार र विचौलियाका नाइके भएको आरोप कानून व्यवसायिहरूले लगाए, यी सबै कारणहरूले गर्दा जनता सेवा पाउनवाट बच्चित भएका छन्। न्यायालयले समय मैं मुद्दाको फैसला नगरी दिवा समेत समस्या उत्पन्न भएको छ। नेका एमालेले आफ्ना पार्टीका १४ सासदलाई पार्टीवाट निस्कासन गरी साधारण सदस्य समेतवाट हटाएको सूचना संसद सचिवालयलाई गराएकोमा सभामुखले कुनै कारबाही तै गरेनन्। अदालतमा मुद्दा पुगेपनि प्रधानन्यायाधिश राणाले एक पटक पेरी चढाएपनि त्यसलाई टुग्याउने प्रयास सम्म गरेनन्। प्रधानमन्त्री तै परमादेशवाट नियुक्त भए। संसद र राष्ट्रपतिको अधिकार न्यायालयले खोस्यो। न्यायालयप्रमुखले कार्यपालिकासग भागवणडा खोदै आफू निकट व्यक्तिहरूलाई विभिन्न सम्बैधानिक निकायमा नियुक्त गर्न प्रधानन्यायाधिश राणा सफल भए।

प्रधानन्यायाधीश राणा सफल भए।
यी सबै कारणहरूले गर्दा तिनै अंग असफलताको मार्गतर्फ उन्मुख भएको र त्यस्को समाधानका लागि ताजा जनावेश उपयुक्त हुने भएपनि त्यस्का लागि अदालत नै वाधक बनेको र त्यसैको परिमाण अहिले देखिएको छ भन्ने हामीले सन्देश दिएँ।

प्रधानन्यायाधीश राणा के कारण न्यायाधीशहरू पनि संकटमा

• देवेन्द्र चुडाल

devendrachudal@gmail.com

नाइके र भ्रष्टचारमा समलग्नु भएको जस्त
गम्भीर आरोप लगाएपछि त्यस्ता आरोपित
व्यक्तिले निष्पक्ष न्याय दिन छन् भन्ने विश्वास
गर्न सकिन्ने आधारहरू देखिएका छैनन् ।

प्रधानन्यायाधिश राणाको राजीनामाके
माग गर्दै इजलास वहिष्कार गरी रहेका सर्वोच्च
अदालतका पाँच जना न्यायाधिशहरूले अब
वहिष्कार गरी रहेका अन्य न्यायाधिशहरूसँग
छलफलमा सहभागी नहुने निर्णय गरेका
हुनाले उनीहरूलाई समेत शंकाको दृष्टिले
हेर्न थालिएको छ । न्यायाधिशहरू तेजवहादुर
केसी, बम बहादुर श्रेष्ठ, कुमार रेग्मी
मनोजकुमार शर्मा र डा. कुमार चुडाल समेत
अब सर्वोच्च अदालतका अन्य न्यायाधिशहरूसँग
छलफल नगर्ने निर्णयमा एककासी पुगेपछि
न्यायालयभीत्रको संकट अरु गहिरिने सम्भावना
बढेको छ । तेजवहादुर केसीलाई पहिला देखिए
नै प्रधानन्यायाधिश राणाको यसम्यानका रूपमा
रहेको भनिने गरीएको थियो भने बमकुमार
श्रेष्ठलाई समेत त्यस्तै भनिने आरोप लाग्दै
आएको र कुमार रेग्मी नेपाली काग्रेसको
निकट भएकाले उनलाई प्रधानमन्त्री देउवाको
निर्देशनमा आन्दोलनमा नजाने निर्णय गरेको
आशंका गरीएको छ । मनोज कुमार शर्मा
पनि प्रधानन्यायाधिश राणा कै निकट मानिनु
हुन्छ भने डा. कुमार चुडाल नेकपा निकर
रहेको आरोप लाग्दै आएको छ । मनोज
शर्मा, सपना प्रधान मल्लले त पहिला पनि
प्रधानन्यायाधिश सग छलफल गरी सकेको
थिए । प्रधानन्यायाधिश राणासग सहमतिका
बाटो खोज्ने जिम्मा पाएका शर्माले अहिले

विचमै अन्य न्यायाधिशहस्रको साथ छाडेक हुनाले र साथ छोड्ने अन्य न्यायाधिशहस्रको अहिले इजलास वहिष्कार गरीरहेका न्यायाधिशहस्रीयमा अब कस्तो सम्बन्ध रहले के उनीहस्र एउटै इजलासमा वसेर सुनुवाइ गर्लान त ? हिजो आन्दोलन गर्दा सामुहिक रूपमा प्रधानन्यायाधिशलाई विचौलिया भ्रष्टचारको आरोप लगाउने पाँच जना न्यायाधिशहस्रले अब आफैले लगाएको आरोपमा लागेका प्रधानन्यायाधिशलाई सुनपानी छर्किएरपति सबै आरोपबाट मुक्त गराएका हुन् त ? पाँच जना न्यायाधिशहस्र मध्येका न्यायाधिश केसीले जति छलफल गरेपनि निर्षष्ट ननिस्किएकोले आफुहस्रले अब फुलकोर्ट बाहेकका बैठकमा नवस्ने निर्णय गरेको वताएका हुनाले उनीहस्र प्रधानन्यायाधिश कै पक्षमा रहेको जस्तै देखिएकोले गर्दा उनीहस्र समेत भागवण्डा वै

पक्षमा रहेको जस्तो देखिएको छ ।
पहिला देखी नै सर्वोच्च अदालतका
न्यायाधिशहरु र नेपाल बार र सर्वोच्च वारले
न्यायाधिश हारिकृष्ण कार्कीको नेतृत्वमा बनेको
कमिटीले तयार पारेको प्रतिवेदन अनुसार
गोलाप्रथाद्वारा पेशी तोक्न माग गरेका थिए
तर त्यो मागलाई प्रधानन्यायाधिश राणाले
अस्वीकार गर्दै आएकोमा अब राणा त्यो माग
स्वीकार गर्न तयार रहेको सन्देश दिएपछि
पाँच न्यायाधिशहरुले त्यसलाई स्वीकार गरेको
जस्तो देखिएको छ । भण्डे तिन हप्ता
सम्म आन्दोलन धर्ना र विरोध गर्दा पनि
प्रधानन्यायाधिश राणाले राजनितिक दलहरू
र पाँच दलिय गठवन्थनकै शिर्ष नेताहस्करे
आडमा राजीनामा नदिने वताउदै आएको
आरोप नेपाल बारका पदाधिकारीहरुले लगाउँदै
आएका छन् । नेपाल बारका पदाधिकारीहस्कर
अनुसार उनीहरुले न्यायालयको विरोध नगरेको
तर प्रधानन्यायाधिश राणाको सात्र तिरोध गर्ने

क्लेबिंगादै छ नयाँ पुरतालाई ?

विवश वस्ती

ती किशोरी थिइन, मेरा छिमेकीकी छोरी, भखर १४ वर्षमा टेकेकी। किशोर उमेर अर्थात् अनगिन्ती जिझासाले भरिएको उमेर। उमीमा बालसुलभ चञ्चलपन रहलपहल नै देखिन्थ्यो। एकदिन खबर सुनियो, 'अभिभावकको स्वीकृतिविना नै उनले भागी-विवाह गरिन्।'

जोकोहीको मस्तिष्ठलाई गहन रूपमा परिशीलन गर्ने घटना थियो यो। निःसन्देह, १४ वर्ष विवाहका लागि परिपक्व उमेर होइन, कानुन अनुसार त निकै सानो उमेर हो। 'करिआर' निर्माण गर्ने चक्करमा लागेका अचेलका युवा-युवतीले २५ वर्षभन्दा कम उमेरमा विवाह गरेको कमै भेटिन्छ। पूर्ववर्ती समयमा भने अशिक्षित समाजमा चेतनाका न्यूनता र परिवारिक आवश्यकताबोधजस्ता कारणले १३-१४ वर्ष टेकेपछि अर्थात् प्रथम रजस्वला भएपछि छोरीलाई विवाह गरिदिने आम चलन नै थियो। त्यो समय पहिलोपटक महिनावारी (रजस्वल) भएपछि छोरीलाई विवाह गरिदिनुलाई पुण्य कार्यका रूपमा लिइन्थ्यो। अब भने यस्तो कुभावना सामाजिक विन्तन एवं व्यवहारको तहबाटै हटिसकेको छ।

आखिर, उमेरले परिपक्वताको दिशा नपहिल्याउँदै किशोर उमेरमै परिवारिक रूपमा विद्रोह गरी भागी-विवाह गर्नुले के कुराको संकेत गर्छ? निर्माणाधीन 'करिआरलाई बाधक तुल्याउँदै वैवाहिक सम्बद्धमा बँधिन किशोर-किशोरी किन उद्यत देखिन्छन्? यस्ता प्रश्नका कारण खोज्दा सामाजिक-सांस्कृतिक जीवनमा आएको आपूल फेरबदलका साथै सांस्कृतिक क्षेत्रमा देखिएका देखिनुमा कुनै शंका छैन। निश्चय नै, पूर्ववर्ती समयमा किशोर-किशोरीलाई अभिभावकको कडा अनुशासनमा रहनुपर्थ्यो। तर, आधुनिक जीवनशैलीका कारण अत्याधुनिक सामान, ब्रान्डेड पोसाकका साथै उनीहरूले इच्छाएका उपभोग्य वस्तु खरिद गरिदिएर खुसी तुल्याउपर्न बाध्यता सँगाल्दै अभिभावक उभिनुपर्न अवस्था स्वाभाविक बन्दै गएको छ।

समाजसँग विच्छेद

आजका किशोर-किशोरीलाई आफैनै घर अफ त्योभन्दा पनि घरको आफैनै कक्ष रिंगो संसार बन्न पुरोको छ। अत्याधुनिक प्रविधिले लिटिएका आजका पुस्तालाई प्रविधिको सरल एवं सहज पहुँचका कारण आफैनै कक्षभित्र ज्ञान, सूचना, मनोरञ्जन र सम्पर्कका सम्पूर्ण माध्यम उपलब्ध छन्। कुनै गेम खेलुपर्यो भने वा कुनै मनपर्न संगीत-सागरमा डुङ्गुपर्यो भने वा समकालीनसँग अन्तर्संवाद गर्नुपर्यो भने आफैनै कक्षमा उपलब्ध हुन्छन्, चौबीसै घण्टा। सञ्चार प्रविधिमा बढ्दो पहुँचसँगै यस्ता सुविधा सहज बन्दै गइरहेका छन्।

पछिलो समय विश्वापी रूपमा फैलिएको कोमिड-१९ को कहरले किशोर-किशोरी मात्र होइनन्, सबै उमेर-समूहका मानिसलाई आफैनै घरभित्र खुल्चाइदियो, आफैनै पर्खालिभित्र सीमित तुल्याइदियो। अध्ययनका निर्मित अनलाइन कक्षा, किनमेलका लागि अनलाइन सपिड- सबै कारोबार कोटाबाटै/घरबाटै। तसर्थ, आम व्यक्तिका साथै किशोर-किशोरीलाई समेत सामाजिक अन्तर्सम्बन्धबाट विच्छेद गराउन र धुलमिल हुनबाट सामाजिक सञ्जालले भूमिका खेलेको थियो नै, पछिलो समय कोमिड-१९ जस्ता महामारीले पनि कम भूमिका खेलेन। स्वयंधोषित बन्दी हुन बाध्य तुल्यायो।

जब बालबालिका, किशोर-किशोरी वा अरु मानिस सामाजिक अन्तर्सम्बन्धबाट टाढिए जान्छन्, आफैनै सांस्कृतिक

धरातलबाट अलिपिँदै जान्छन, एकल र आत्मकेन्द्रित जीवन जिउँदै जान्छन, तब निश्चित रूपमा उनीहरू असामाजिक, असांस्कृतिक, असहिष्णु, जिम्मेवारीबोधबाट च्युत र असहयोगी चरित्रमा बदलेंदै जान्छन्। जुन निकै भयावह र कहालीलाग्दो परिदृश्य हो र जसको फन्दामा आज अधिकाश किशोर-किशोरी र युवा पर्दै गइरहेका छन्।

विज्ञापनको बढ्दो कुप्रभाव

सञ्चारमाध्यमबाट प्रसारित वा प्रकाशित विज्ञापनले आम मानिसका साथै किशोर-किशोरीलाई मूलतः दुःखिटा पक्षमा प्रभावित पार्दै। ऐउटा, उपभोग्य सामग्रीप्रतिको बढ्दो लालसा र अर्को आधुनिक खानपिन। भनिरहनुपर्ला, अतिशयोर्कित रूपमा प्रचारित विभिन्न सामानका विज्ञापनले किशोर-किशोरीको जीवनका आवश्यकता र मापदण्डलाई तय गर्दै आएका छन्। विज्ञापनको अधिक प्रभावले उनीहरूका जीवन जिउने आफैनै मापदण्ड भत्किँदै गइरहेका छन्।

कहालीलाग्दो परिदृश्य के छ भने, परम्परागत र जैविक तत्त्व नष्ट नभएका खानेकुराप्रति किशोर-किशोरी हुन् वा त्योभन्दा कम उमेरका बालबालिका, उनीहरूका ध्यान तानिनै छाडेको छ। अचेल उनीहरूका 'मेनुमा धेरै क्यालोरीयुक्त खानेकुरा' नै पर्छन्। पिज्जा, बर्गरजस्ता पौष्टिक तत्त्व कम भएका खानेकुरा खान पाउँदा प्रफुल्ल हुन्छन्। कोक, पेप्सीजस्ता पेय पदार्थ पिएर आँत तृप्त पार्न चाहन्छन्। यस्ता खाने वा पिउने कुराले उनीहरूका शारीरिक आवश्यकतामा असन्तुलन पैदा गर्दछ। र, युवावस्था टेक्दानटेक्दै विभिन्न रोगले स्वागत गर्न थाल्छन्। विकसित एवं विकासोन्युख मुलुकका अधिकाश नागरिक युवावस्थामा नटेक्दै मधुमेह, उच्च रक्तचापजस्ता रोगबाट ग्रसित हुन पुन्नुमा असन्तुलित खानपिनको भूमिका रहेको हामी बेला-बेला सुनिरहन्छौ, पढिरहन्छौ। हामी पनि यो व्याधीबाट ग्रस्त बन्दै गइरहेका छौ।

जसरी जैविक तत्त्वले भरपूर खानेकुराको सेवन गर्दा उनीहरूको शारीरिक, मानिसिक अवस्थामा वृद्धि भई सक्रिय जीवनरथले गति समात्त, त्यति नै जैविक तत्त्व नष्ट भएका खानेकुरा सेवन गर्दा उनीहरू शारीरिक

र मानसिक रूपमा सुस्त र कमजोर हुन्छन्। यस्तो हुनु राष्ट्र, समाज र परिवार सबैका निर्मित दुःखद पक्ष हो। सामाजिक सञ्जाल र गोमन सर्पको विष तुलनायोग्य छन्। भनिन्छ, गोमन सर्पको न्युरोटिक्सिनलाई परिशोधन गरियो भने औषधि बन्द, दुरुपयोग भयो भने विष हुन्छ। सामाजिक सञ्जाल पनि अचेल त्यस्तै बन्दै गइरहेको छ, जस्तै गोमनको न्युरोटिक्सिन। सामाजिक सञ्जालले विश्वका कुना-कुनासम्म फैलिएका नातेदार, आफन्त, साथीबाइ, शुभविन्तकसँग सहज रूपमा जेडिन, संवाद, विचार-विमर्श आदानप्रदान गर्न उल्लेख्य भूमिका खेल्दै आएकामा विवाद छैन। परिचित मात्र होइनन्, अपरिचित सँग पनि जोडिन र उनीहरूसँग गर्ने छुट दिएको छ। देश-विदेशमा रहेका साथीसँग

पुगेको थियो, सामाजिक सञ्जाल।

अभिभावकको

जिम्मेवारी किति?

यस्ता प्रकरणमा अभिभावकको जिम्मेवारी कतिसम्म हो र हुनुपर्छ? यो प्रश्न उठाइनुपर्छ। यद्यपि, कुनै किशोर-किशोरी वा युवा-युवती सामाजिक सञ्जालमा आबद्ध भएपछि उनीहरूले क-कसलाई साथी बनाउँच्न, को-कोसँग उनीहरूको संवाद हुन्छ, यो अभिभावकको पहुँचमन्दा टाढाले विषय हो। अभिभावकले त उनीहरूलाई सामाजिक सञ्जालमा व्यस्त रहने समय कटौती गर्न सुझाव मात्र दिन सक्छन, केवल। त्यसम्बद्धा बाहिर उनीहरूको कुनै भूमिका वा नियन्त्रण रह्न्दैन।

तर, अभिभावकले खासगरी किशोर

उमेरका सन्तानलाई यति चाहिँ गर्न

सक्छन् र गर्नु पनि पर्छ- आफैना

सन्तानमा आइरेको व्यवहार परिवर्तनबाटे

मनोवैज्ञानिक रूपमा अध्ययन गर्न सक्छन,

उनीहरूसँग आफूलाई शंका लागेका कुरामा

सोधपुछ गर्न सक्छन र मनोपरामर्श दिन

पनि सक्छन। सामाजिक सञ्जालमा

लगामविनाको घोडाउँ छाडिदिनुभन्दा

केही हृदसम्म चासो राख्दा उनीहरूमा

नियरानी हुन सक्छ, दबाव बढ्न सक्छ।

अर्कोतिर, सहरी जीवन बिताइरहेका

अभिभावकमा अति व्यस्ताता रहनु

स्वाभाविक देखिँदै गएको छ। अभिभावक

आफैनो पेसा-व्यवसायमा व्यस्त रहनुपर्ने

साथै सामाजिक दार्यत्वप्रति जिम्मेवार

हुँदै समाजका लागि समय दिनुपर्ने

बाध्यतामा छन् र उनीहरूले आफैना

सन्तानलाई कम समय दिने र व्यावहारिक

संवाद गर्न कार्यबाट टाढिँदै गएका

छन्। बालबालिका वा किशोर-किशोरी

समस्याको चंगुलमा फस्नुमा यस्ता पक्ष

समेत कारक बन्द गर्न पुगेका छन्। सर्वाविदि

पहिलो शिक्षण-संस्था परिवार नै हो।

उनीहरूले परिवारकै माध्यमद्वारा आफूलाई

सामाजिक-सांस्कृतिक ढाँचामा ढाल्न

पुग्छन्। पछिलो समय नेपाली समाजको

सांस्कृतिक एवं सामाजिक परिदृश्यमा

व्यापक परिवर्तन आएको छ। हरेक क

एमाले कति लोकतान्त्रिक ?

प्रा. कृष्ण पोखरेल

आक्रमण ने प्रतिरक्षाको सर्वोत्तम विधि हो भन्ने नीति वाक्य यदि कसैमा हुबहु मिल्छ भने त्यो एमालेकै हकमा मिल्छ । किनकि, त्यस पार्टीका सर्वोच्च नेता केपी ओली यतिवेला जुन उग्रताका साथ सत्तारूढ गठबन्धनविरुद्ध धारेहात लाउँदै छन् र विवरमन गर्दै छन्, कमसेकम त्यसले त यही पुष्टि गर्छ । हुन पनि एक संसदीय कार्यकालमै केन्द्रमा एमाले जुन प्रवण्ड बहुमतको सरकारबाट अल्पमतमा पतन हुँदै हठात सत्ताच्यूत भएर गल्लीमा पुग्यो र आफ्नो नेतृत्वमा रहेका चारैवटा प्रदेश सरकारहरू एकपछि अर्को गर्दै हेदर्हिँदै धराशयी भए, त्यो समकालीन विश्व राजनीतिमै विरलै घटित हुने घटना हो । नेपाली राजनीतिमा महाचतुर नेताको छिवि बनाएका केपीजीको योभन्दा ढूलो हुस्सुपना र राजनीतिक पतन अर्को हुन सक्दैन ।

विरोधी राजनीतिक शक्तिहस्तिरुद्ध गाउँ कुठार्हाँ फायर खोल्ने मात्र नाइ अनर्गल र आधारहीन आरोपका बाण वर्षाजस्ता नकारात्मक युक्तिले मात्र आफ्ना कार्यकर्तालाई लामो समय इझेझराञ्जन र तिनको ऊर्जालाई बचाएर राज्ञ सकिंदैन भन्ने उनले बुझेकै छन् । त्यसैले, एउटै महाधिवेशनबाट पार्टीको विधान एवं नीति र कार्यक्रम मात्र होइन, नेतृत्व पनि चयन गर्न सकिने जान्दाजान्दै एमालेले दुई महिनाको अन्तरालमा किन दुई महाधिवेशन आयोजना गर्न सोच बनायो ? अहिलेसम्म एउटै महाधिवेशनबाट पुगिरहेको अवस्थामा आखिर किन दुई महाधिवेशनको फुर्माइसी ? के आर्टी महाधिवेशनमा पार्टी विधानमा व्यापक परिवर्तन गरी बहुपदीय संरचनामा जाँदा अनि तदनुस्य नेतृत्वको निर्वाचन गर्दै पहाडै खसेको थियो र ? वस्तुतः यसो गर्नुको पछाडि लुकेको 'अजेन्डा' नै कार्यकर्तालाई हतोत्साहित हुनबाट जोगाउनु र तिनलाई जसरी भए नि व्यस्त राख्नु हो ।

यतिवेला पार्टी सञ्चालनका दौरान आफ्ना दम्भी र अमार्कर्सवादी व्यवहार एवं चिन्तनका कारण पार्टी फुटेको कुरालाई ढाक्छोप गर्न र फुटपरस्तहरू स्वयं बाहिरिए, अब पार्टी एकढिकका रहिरहन्छ भन्ने भाष्यलाई स्थापित गर्न अनेक हतकन्डा प्रयोग गरिँदै छ । जस्तो कि आउँदो मसिरको १० देखि १२ गोलेसम्म चितवनमा हुनगइरहेको दशौं महाधिवेशनमा प्रतिनिधि निर्वाचनको पूर्वसन्ध्यामा केपी ओलीद्वारा जारी सन्देशलाई नै लिँऊँ । आफ्नो सन्देशमा उनी भन्छन् 'लोकतान्त्रिक अभ्यास भनेको जिम्मेवारीबधि र अनुशासनसहितको अभ्यास हो, प्रतिस्पर्धा मात्र होइन ।

उनी थप भन्छन् 'उच्च समझदारीसाथ आ-आफ्ना प्रतिनिधि छनोट गर्न हार्दिक आव्वान गर्छु । उनका यी कथनबाट के बुझिन्छ भने उनलाई यतिवेला प्रतिस्पर्धासँग 'एलर्जी' छ । त्यसैले उनी आफ्ना कार्यकर्तालाई प्रतिनिधि निर्वाचन (इलेक्सन) गर्न होइन, छनोट (सेलेक्सन) गर्न भन्दै छन् । जब कि निर्वाचन र प्रतिस्पर्धात्मकता नै लोकतन्त्रको प्राण हो । अर्क एउटा कम्युनिस्ट पार्टीमा विचार र नेतृत्वका लागि लोकतान्त्रिक प्रतिस्पर्धाको अभ्यास गर्न थलो भनेकै महाधिवेशन मानिन्छ । जनवादी केन्द्रीयताको सार भनेकै निर्णय गर्न वेलामा जनवाद र निर्णय भएपछि कार्यान्वयनमा जाँदा केन्द्रीयता हो । राय बफाउने एवं वैकल्पिक विचार र नेतृत्वका लागि जनवादको अभ्यास गर्न थलो नै महाधिवेशन हो । त्यहीं जब कार्यकर्ता यो अवसरबाट वजित हुन्छन्, अनि तिनले जनवाद पाउने कहाँ ? र अभ्यास गर्न कता ? फेरि एमालेले अंगीकार गरेको परम्परागत नौलो जनवाद हो र ? यो त मदन भण्डारीले प्रतिपादन गरेको जनताको बहुदलीय जनवाद हो । त्यहीं प्रतिस्पर्धालाई निषेध

गरिन्छ र सर्वसम्मतिको डन्डा चलाइन्छ भने लोकतन्त्र कहाँ खोजने?

अहिले अध्यक्ष केपी ओलीबाटै निःसुत सर्वसम्मतिको लोकतान्त्रिक (?) डन्डाको आतक यति डरलागदो छ कि जिल्ला-जिल्लाका पार्टी कार्यकर्ता चुम्कक परेर आफ्नो महाधिवेशन प्रतिनिधि बन्ने चाहनालाई त्याग्न बाध्य छन् । महाधिवेशन प्रतिनिधि छनोटमा देखिएको यो सन्नाटा पार्टीको पाँचौं महाधिवेशनयता कहिल्यै देखिएको थिएन । बडे केपीको सह पाएर जिल्ला जिल्लाका छोटे केपीहस्तको दादागिरी भनिसाध्य छैन । यसको पुष्टि त्यही पार्टीका केन्द्रीय सदस्य एवं सांसद भफट रावलको सामाजिक सञ्जालमा व्यक्त यो विचारबाट हुन्छ, जहाँ उनी भन्छन्'पार्टी सत्ताको धिनलागदो दुरुपयोग । कार्यकर्ता चुन्ने र चुनिने सार्वभौम अधिकारको चीरहरण, जबजको

पद एउटा छ आकांक्षी एकभन्दा बढी छन् । अर्क महाधिवेशनको अवस्था पनि त्याति नै जटिल छ । आगामी महाधिवेशनपछि एमालेमा पार्टी संविधालालोकतान्त्रिक सत्ताको महत्व बढने हुँदा त्यो जातुमय १५ भित्र अटाउन चाहनेको चाहना व्यवस्थापन स्वतः चुनौतीपूर्ण छ ।

केपीजीको सर्वसम्मतिको लोकतान्त्रिक (?) डन्डाले अर्को एउटा संगीन प्रश्न उठाउँछ । त्यो के भने सातौं महाधिवेशनदेखि पार्टीभित्र निरन्तर आन्तरिक लोकतन्त्रको माग गर्ने र त्यसकै रटान गर्ने उनी आफू नेतृत्वमा पुगेपछि किन त्यही आन्तरिक लोकतन्त्रलाई निषेध गर्दै छन् ? यदि साँच्चै पार्टीका तल्ला तहका अधिवेशनहस्ताभाँ महाधिवेशनमा समेत लोकतान्त्रिक अभ्यास निषेधित भयो भने त्यसलाई कसरी बुझ्ने ? के यसको अर्थ पार्टीभित्र आन्तरिक लोकतन्त्रको माग

ओलीको सर्वसम्मतिको लोकतान्त्रिक (?) डन्डाले एउटा संगीन प्रश्न उठाउँछ, सातौं महाधिवेशनदेखि पार्टीभित्र निरन्तर आन्तरिक लोकतन्त्रको माग गर्ने र त्यसकै रटान गर्ने उनी आफू नेतृत्वमा पुगेपछि किन त्यही आन्तरिक लोकतन्त्रलाई निषेध गर्दै छन् ?

फगत आफू पार्टीको सर्वोच्च नेतृत्वमा पुग्ने एउटा सुनियोजित हतकन्डा मात्र थियो ? यतिवेलाको उनको उत्किबाट त यही निष्कर्ष निष्कन्ठ । यो त प्रकारान्तरमा भन्ने हो भने जर्मनीमा लोकतान्त्रिक विमर संविधानका आधारमा चुनाव जितेका हिटलरले आफू सत्तामा पुगेपछि चुनाव नै निषेध गरेजस्तै नाजीवादी सोच भएन र ? यी र यस्ता अन्य आकलनको जाँच हुन अब केही दिन मात्र बाँकी छ । महाधिवेशनमा लोकतान्त्रिक अभ्यासबाट सक्षम नेतृत्व आओस् र एमालेको नैया पार लगाओस् भन्ने कामना छ यो आलेख दुर्गाउनुअधि भन्नैपर्ने के हो भने केपीजीले भनेजस्तै १३ महिनापछि हुने आमनिर्वाचनमा एमालेले बहुमत ल्याएर सत्तारूढ हुने सम्भावना एक प्रतिशत पनि छैन । यो त फगत कार्यकर्तालाई ढाडस दिनका लागि गरिएको दाबी मात्र हो । एमालेको बहुमत नआउने स्पष्ट केही कारण छन् ।

पहिलो, नेपालको समकालीन इतिहासमा विभाजित पार्टीले आमनिर्वाचनमा बहुमत ल्याएको एउटा पनि दृष्टान्त छैन । दोस्रो, समानानुपातिकसहितको यो मिश्रित निर्वाचन पद्धतिमा कुनै एक पार्टीले बहुमत ल्याउँच्छ भन्नु भुट्टोको खेती गर्नु मात्र हो, यो कुनै हालतमा सम्भव छैन । तेस्रो, छँदाख्यादाको बहुमतको सरकार चलाउन नसक्ने पार्टीलाई मतदाताले पुनः बहुमत दिने गल्ती किन गर्नेन ?

रद्यो बहुमत नल्याए पनि गठबन्धनका माध्यमबाट सरकारको नेतृत्व गर्न कुरा । त्यो सम्भावना पनि किन क्षीण छ भने निर्वाचनमा पहिलो हुने पार्टी कांग्रेसले एमालेसँग कुनै हालतमा गठबन्धन गर्नेछैन । त्यसपछिका अन्य पार्टीहरू चाहे माओवादी हुन् वा एकीकृत समाजवादी वा जनता समाजवादी वा लोकतान्त्रिक समाजवादी कोही पनि एमालेसँग सहकार्यमा आउने सम्भावना छैन । सम्भावना छ भने फगत राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीको छ । त्यतिले मात्र एमालेलाई सत्तासीन गराउन सक्दैन । अतः एमालेका कार्यकर्तालाई पनि के हो भने अबको निर्वाचनपछि पनि एमाले बर्से भनेको प्रतिपक्षमै हो । अहिलेको जस्तो गाईजात्रे होइन, बरू एउटा जिम्मेवार प्रतिपक्षको भूमिकाका लागि तयार हुन एमालेलाई शुभकामना ! (नयाँ पत्रिका)

तर, यहाँ पनि अध्यक्ष केपी ओली समस्यारहित छैन । हो, उनलाई अध्यक्ष पदमा सार्थक ढंगले टक्कर दिने यतिखेर पार्टीमा कोही छैन । दशबुँदेका सहउत्पादनमध्येका एक डा. भीम रावलको अध्यक्षमा उडने कथन पनि घुर्कीभन्दा अधि बढने छाँट देखिएन । तर, समस्या उनका आफैने पूर्वकोटरीको आकांक्षा व्यवस्थापनमै देखिन्छ । वरिष्ठ उपाध्यक्ष

नेपाली माहिला क्रिकेट टोलीले पहिलो अन्तर्राष्ट्रिय टी-२० क्रिकेट प्रतियोगिता जितेको छ । नेपालले कतारको राष्ट्रिय माहिला टोलीलाई आइतबार दोस्रो अन्तर्राष्ट्रिय खेलमा ६१ रनले हराउँदै एक खेल अगाडि नै सिरिज २० ले हात पारेको हो । यसअधि शनिबार नेपालले कतारमाथि ऐतिहासिक रूपमा एक सय १९ रनको फराकिलोअन्तरराहे हराएको थियो । दोहोमा नेपालले पुनः एकपटक ब्याटिङ गर्दै २० आभरमा ६ रनले हराएको थियो । प्रत्युत्तरमा कतार १९.३ ओभरमा ६८ रनमा अलआउट भयो ।

कतारविरुद्धको दोस्रो खेलमा नेपालकी कप्तान रूपिना क्षेत्रीले अर्धशतक इनिड्स खेलिन् । नेपालको महिला क्रिकेट इतिहासमा अन्तर्राष्ट्रिय टी-२० माहिला अर्धशतक बनाउने रूपिना दोस्रो खेलाडी बनेकी छिन् । यसअधि कतारविरुद्ध नै पहिलो खेलमा इन्दु बर्मा पहिलो नेपाली खेलाडीकी रूपमा अर्धशतक बनाएकी थिइन् । उनले ४७ बलमा ५५ रन जोडेको थिइन् । पहिलो खेलमा घाइते भएकी बर्माले बुधबाटको खेल खेलिन् । दोस्रो खेलकी न्याच रूपिनाले ४८ बल सामना गरी चार चौका र एक छक्का प्रहार गरी ५० रन जोडिन् । पहिलो ब्याटिङ गरेको नेपालको इनिड्सम

● गरिमा विकास र सहारा विकास बैंकको एकीकृत कारोबार

काठमाडौंमा केन्द्रीय कार्यालय रहेको गरिमा विकास बैंक लिमिटेडमा सर्लाहीमा केन्द्रीय कार्यालय रहेको साथिक सहारा विकास बैंक लिमिटेड प्राप्ति एकीकृत कारोबार सुरु भएको छ। गरिमा विकास बैंक लिमिटेडको नामबाट एकीकृत कारोबार सुरु भएको हो। प्राप्तिपछि विकास बैंकको जारी तथा

चुक्ता चुंजी तीन अर्ब १४ करोड ८९ लाख रुपैयाँ पुगेको जनाइएको छ। प्राप्तिपछि बैंकको शाखा र एक्सटेन्सन काउन्टर एक सय ११ पुगेको बैंकले जनाएको छ।

बैंकले सेयरधनी, सेवाग्राही, कर्मचारीलगायत्र सम्पूर्ण सरोकारवालाको सञ्चुर्झिमा गुणात्मक वृद्धि भई समाजमा बैंकिङ क्षेत्रप्रतिको जनविश्वास अभ दरिलो बन्नै जाने विश्वास दिएको जनाएको छ। सर्लाहीको मलगावामा आयोजित कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि नेपालका संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयनमन्त्री प्रेमबहादुर आले र भारतका पूर्वमन्त्री एवं राज्यसभाका सांसद विजय गोयलले पुरस्कार प्रदान

बैंकको प्रगतिका लागि आफूले सकेसम्प राम्रो भूमिका प्रस्तुत गर्न उनले प्रतिबद्धता व्यक्त गरे।

● चन्द्रागिरि हिल्सलाई बेस्ट लक्जरी रिसोर्टको अवार्ड

काठमाडौंको चन्द्रागिरि हिल्समा अवस्थित चन्द्रागिरि हिल्स रिसोर्टले यस वर्षको नेपालकै उत्कृष्ट लक्जरी रिसोर्ट पुरस्कार 'अन्तर्राष्ट्रिय हस्पिटालिटी' एन्ड ट्राभल अवार्ड २०२१ प्राप्त गरेको छ। भारतको नयाँदिल्लीमा भएको कार्यक्रममा यो पुरस्कार प्रदान गरिएको हो। भारतको नयाँदिल्लीमा आयोजित कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि नेपालका संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयनमन्त्री प्रेमबहादुर आले र भारतका पूर्वमन्त्री एवं राज्यसभाका सांसद विजय गोयलले पुरस्कार प्रदान

गरेको चन्द्रागिरि हिल्सले जनाएको छ।

ऐतिहासिक, सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक महत्व बोकेको चन्द्रागिरि डॉँडामा यस कम्पनीले भालेश्वर महादेव मन्दिर, सतल, भू टावर, चिल्ड्रेन पार्क, सेमिनार हल तथा लक्जरी रिसोर्टलगायत्रका पूर्वाधार निर्माण गरेको छ। कम्पनीले चन्द्रागिरि डॉँडालाई एकीकृत पर्यटकीय गन्तव्यका स्थमा विकास गरिएको जनाएको छ।

● खुकुरी रमको नयाँ प्याकेजिङ बजारमा

खुकुरी रमले आफ्नो नयाँ प्याकेजिङ (प्याक) सार्वजनिक गरेको छ। कम्पनीले २० वर्षपछि लन्डनको कम्पनीमा डिजाइन गरेर उत्पादनको प्याकेजिङ परिवर्तन गरेको हो। खुकुरी रम उत्पादन गर्न 'द नेपाल डिस्ट्रिलरिज'ले १९५९ देखि नेपाली बजारमा गुणस्तरीय रम उत्पादन गर्दै आएको जनाएको छ। कम्पनी स्थापनाको ६२ वर्षमा ग्राहकको अपेक्षालाई ध्यानमा राखी प्याकेजिङ परिवर्तन गरी अभ आकर्षक, विश्वस्तरीय एवं वातावरणमैत्री स्थमा बजारमा उतारेको जनाइएको छ।

आफ्नो प्याक परिवर्तन गर्नुअघि देश-विदेशका ग्राहकहरूमाफ रिसर्चसमेत गरेको कम्पनीको भनाइ छ। प्याक डिजाइन गरिएपछि पनि ग्राहकहरूको

● मेगा बैंकका चार नयाँ शाखारहित बैंकिङ सेवा

मेगा बैंक नेपाल लिमिटेडले बैंकिङ सेवा नपुगेका ग्रामीण क्षेत्रका चार स्थानमा शाखारहित बैंकिङ सेवा सुरु गरेको छ। बैंकले सुनसरीको भोक्त्राहा, सिन्धुपाल्योको थाड्पाल र कुमिन्डे तथा धादिङको ज्वालामुखी गाउँपालिका सातादोबाटोमा शाखारहित बैंकिङ सेवा सञ्चालनमा त्याएको हो।

शाखारहित सेवा सञ्चालनका लागि बैंकले भोक्त्राहामा प्रविनकुमार मेहता, पाँचपोखरी थाड्पालमा महेशदास श्रेष्ठ, कुमिन्डेमा दुर्गाप्रसाद सापकोटा, ज्वालामुखी गाउँपालिकामा नारायणप्रसाद सिम्खडालाई स्थानीय प्रतिनिधि तोकेको बैंकले जनाएको छ।

स्थानीय व्यावसायिक प्रतिनिधिमार्फत खाता खोल्ने व्यवस्था गर्ने, दैनिक खातामा रकम जम्मा गर्ने, फिर्मे, नेपाल टेलिकम, एनसेलमा टप्पाप, डिस्होमको रिचार्ज गर्ने सुविधाका साथै सेवाग्राहीलाई आवश्यक परेका वेला कर्जा लगानीका लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाउन सकिने जनाइएको छ।

● एनएमबिमा भिडियोबाटै केवाइसी भर्ने सुविधा

एनएमबि बैंकले भिडियोबाटै केवाइसी फर्म भर्ने सुविधा सुरु गरेको छ। ग्राहकले भिडियो कलमार्फत अनलाइन खाता खोल्न डिजिटल सेवा प्रयोग गरेर आफ्नो केवाइसी विवरण पूरा-अपलेट गर्न सक्ने बैंकले जनाएको छ।

ग्राहक अब मोबाइल र इन्टरनेट बैंकिङको परम्परागत उपयोगको परिधिभन्दा माथि उठेर बैंकमा नगर्नुपर्ने मुख्य बैंकिङ गतिविधि सञ्चालन गर्न सक्ने जनाएको छ। बैंकले देशभारि एक सय ८१ शाखा, एक सय ३७ एटिएम र नौ एक्सटेन्सन काउन्टरमार्फत सेवा दिँदै आएको जनाएको छ।

बैंकले कम्पनीको ब्रान्ड एन्डसर्डरमा कलाकार पल शाहलाई नियुक्त गरेको छ। शाहसँगको सहकार्यले बैंकको प्रवर्द्धन गर्न थप सहयोग पुर्ने विश्वास लिएको जनाएको छ। ब्रान्ड एन्डसर्डरका स्थमा

कपोरेट

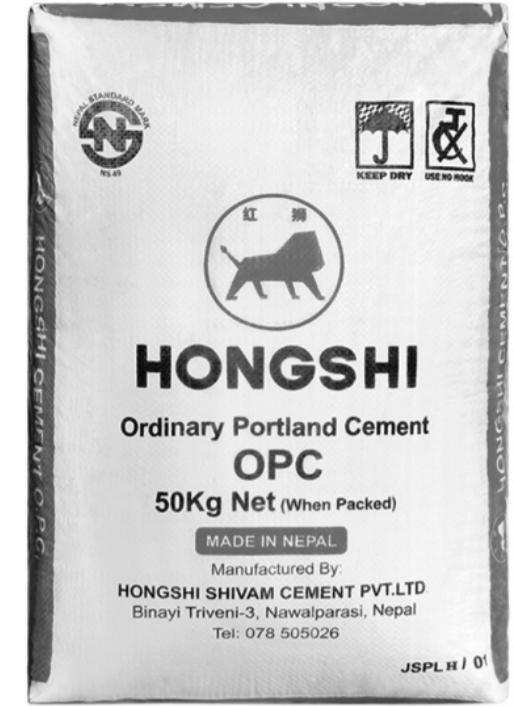
बैंकको प्रगतिका लागि आफूले सकेसम्प राम्रो भूमिका प्रस्तुत गर्न उनले प्रतिबद्धता व्यक्त गरे।

● चन्द्रागिरि हिल्सलाई बेस्ट लक्जरी रिसोर्टको अवार्ड

काठमाडौंको चन्द्रागिरि हिल्समा अवस्थित चन्द्रागिरि हिल्स रिसोर्टले यस वर्षको नेपालकै उत्कृष्ट लक्जरी रिसोर्ट पुरस्कार 'अन्तर्राष्ट्रिय हस्पिटालिटी' एन्ड ट्राभल अवार्ड २०२१ प्राप्त गरेको छ। भारतको नयाँदिल्लीमा भएको कार्यक्रममा यो पुरस्कार प्रदान गरिएको हो। भारतको नयाँदिल्लीमा आयोजित कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि नेपालका संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयनमन्त्री प्रेमबहादुर आले र भारतका पूर्वमन्त्री एवं राज्यसभाका सांसद विजय गोयलले पुरस्कार प्रदान

● होड्सी सिमेन्टलाई ३० मेगावाट विद्युत

नवलपरासी (बर्द्धाट सुस्तापूर्वू)को विनयी त्रिवेणी गाउँपालिकारिथित सर्वीमा सञ्चालित होड्सी सिमेन्टमा राष्ट्रिय प्रसारणको विद्युत पुगेको छ। नेपाल विद्युत प्राधिकरणले बर्द्धाट-सर्दी एक सय ३२ केमी प्रसारण लाइनमार्फत उद्योगलाई विद्युत आपूर्ति दिएको हो। चिनियाँ र नेपाली लगानीकर्ताको साफेदारीमा सञ्चालित कम्पनीमा प्रसारण लाइन तथा सबस्टेसन शनिवार राति नौ बजे चार्ज गरी विद्युत आपूर्ति दिएको हो। अहिले होड्सी सिमेन्टले ३० मेगावाट विद्युत खपत गर्नेछ। उत्पादन क्षमता थप गर्न लागेको उद्योगलाई थप ५० मेगावाट विद्युत चाहिने कम्पनीले जनाएको छ। उद्योगले आफ्नो परिसरमा ३१ दशमलव ५ एमभीए क्षमताको द्रान्सफर्मर जडान गरी विद्युत आपूर्ति लिएको

छ। ११ र ३३ केमी प्रसारण लाइनमार्फत विद्युत आपूर्ति लिने ग्राहकले भन्दा एक सय ३२ केमीको महसुल सर्तो छ। विद्युत लाइन पुग्न नसक्दा उद्योगले १ दशमलव ४ मेगावाटका ४८ वटा डिजेल जेनरेटरमार्फत विद्युत आपूर्ति गरिरहेको थिए।

यसका लागि दैनिक स्थमा ६० हजार लिटर डिजेल खपत गर्दै आएको उद्योगले जनाएको छ। उद्योगलाई विद्युत आपूर्ति गर्ने बाहिरकारी क्षेत्रको जनगा प्रयोग, स्थानीयको अवरोधजस्ता धेरै समस्याका कारण प्रसारण लाइनको निर्माण अभै नसकिएको बताए। तर, वैकल्पिक व्यवस्था गरी होड्सीलाई विद्युत दिन सकिएको उनको भनाइ छ। तर, वैकल्पिक व्यवस्था गरी होड्सी सिमेन्ट उद्योगका लागि निर्माण भइरहेको बर्द्धाट-सर्दी १३२ केमी प्रसारण लाइन आयोजनाको निर्माणमा केही ढिला हुने भएपछि वैकल्पिक व्यवस्था गरी विद्युत आपूर्ति गराइएको हो।

नवलपरासीको विनयी त्रिवेणी गाउँपालिका-२, दुम्कीवासमा बर्द्धाट-भरतपुर दुई सय २० केमी प्रसारणलाई 'ट्यापिड' गरी होड्सी सिमेन्टलाई विद्युत आपूर्ति दिइएको हो। दुई सय २० केमी प्रसारण लाइनमार्फत उद्योगलाई विद्युत आपूर्ति दिइएको हो। त्रिवेणी र नेपाली लगानीकर्ताको साफेदारीमा सञ्चालित कम्पनीमा प्रसारण लाइन तथा सबस्टेसन शनिवार राति नौ बजे चार्ज गरी विद्युत आपूर्ति दिइएको हो। अहिले होड्सी सिमेन्टले मुलुकमित्र उत्पादित विद्युको आन्तरिक खपत बढाउन ठूल उद्योगहरूले मागेजति विद्युत दिइरहेको बताए। गुणस्तरीय, भरपर्दा र पर्याप्त विद्युत आपूर्तिको लागि प्रसारण तथा वितरण लाइन र सबस्टेसनहरूको क्षमता बढाउने, सदृढीकरण गर्नेलगायत्रका काम अभियानकै स्थमा चलाएका छौं। उनले भने।

'छे क्यो मायालु' अमे रिकाबाट सार्वजनिक हुने

यी नेताहरुको...

इतर पक्षलाई एक ठाउमा त्याउन नसकेको हुनाले पनि संस्थापन इतर पक्ष विभाजित जस्तै भएको छ। काग्रेसमा लागो समयसम्म विरासत कायम गराउन सफल भएका विपी कोइरालाका पुत्र शशाक कोइराला गणेशमान सिंह श्रेष्ठका पुत्र प्रकाशमान सिंह र महेन्द्र नारायण निधिका पुत्र विमलेन्द्र निधि र शेखर कोइराला एक ठाउमा उभिएको खण्डमा प्रधानमन्त्री फेरी सभापतिमा निर्वाचित हुन सक्ने सम्भावना न्यून रहेको छ। त्यही कारणले गर्दा सभापति देउवा र संस्थापन पक्ष इतर पक्षलाई कुनै सर्तमा पनि एक ठाउमा उभिन नदिने रणनितिमा लागेको छ। संस्थापन इतर पक्ष एक ठाउमा नउभिएको अवस्थामा देउवा नै पुन सभापति बन्ने प्राय निश्चित जस्तै देखिएको छ। यदि देउवा नै फेरी सभापति बनेको खण्डमा रामचन्द्र पौडेल लगायतका केही अन्य नेताहरुको रणनितिक भविष्य नै संकटमा पर्ने प्राय निश्चित जस्तै रहेको छ। यस पटक काग्रेसको तल्लो तहवाट धेरै युवाहरु निर्वाचित भएर महाअधिवेशन प्रतिनिधिमा आएका हुनाले अर्को पटकको महाअधिवेशन सम्मा पुर्दा अहिलेका पुराना नेताहरु नेतृत्वबाट बढारिने निश्चित छ। त्यही

राणालाई...

पार्टीको केन्द्रीय समितिको बैठकमा पार्टी सभापति देउवाले महाअधिवेशन सम्बन्धी विषयभन्दा बाहिर गएर नोलान आग्रह गरेपनि बरिष्ठ नेता रामचन्द्र पौडेलले न्यायालयको विवाद सहितका राष्ट्रिय एजेञ्चामा नेतृत्वले सुरुमुर्गाको जस्तो टाङ्को लुकाएर हिँडन नमिले बताएका थिए भने पूर्व महामन्त्री प्रकाशमान सिंह केन्द्रीय सदस्य अर्जुन निर्विह केसी र गगन थापाल समेत न्यायालयको विवाद लम्बिदा लोकतन्त्र र पार्टी कै लागि हानी हुने तरक बैठकमा राखेका थिए।

सरकार...

भन्नेमा कुनै ढुङ्गो लागेको छ। राजनितिक दल सम्बन्धी र १४ सासदलाई कारबाही गरेको विषय लगायत अन्य मुद्दाहरु समेत सर्वोच्च अदालतमा विचारित रहेको अवस्था ति मुद्दाहरुलाई अदालतले सदर गरीदिएको खण्डमा परमादेशवाट निर्माण भएको देउवा सरकार पनि ढल्ने र माधव नेपालले नेतृत्व गरेको नेकपा एकीकृत समाजवादी पार्टी पनि विघटन हुन सक्ने डरले गर्दा देउवा सरकार र पाँच दलिय गठबन्धन प्रधानन्यायाधिश राणालाई

कारणले गर्दा देउवाले एक पटक फेरी सभापति बन्ने चाहाना राखेको प्रष्ठ छ। राजनितिक दलहरु भीत्र आन्तरिक लोकतन्त्र नभएकोले गर्दा नेतृत्वमा पुगेपछि भरीसक्य सत्ताको नेतृत्व गर्ने त्यो सम्भावना नभएको खण्डमा प्रतिपक्षी दलको नेता बनेर आफ्नो गुरुलाई बलियो बनाउने र पार्टीको सत्ता पक्ष बने सत्तापक्ष बनिसकेपछि सम्बेधानिक रूपमा प्राप्त राजकीय सुविधाहरु आफु प्रिकलाई दिएर र रजगज गर्ने शैलि अहिले अपनाएको हुनाले नै पार्टीको नेतृत्व हत्याउन धेरै नेता लागि परेका हुन्।

नेकपा एमालेको महाअधिवेशन समेत यही मंसीर महिनाको ९० गते देखी हुदैछ। नेकपाले विधान महाअधिवेशन सम्पन्न गरी सकेको हुनाले उसको महाअधिवेशन नेतृत्व चयनमा मात्र सिमित हुने भएको छ। पार्टी अध्यक्ष केपी ओलीलाई चुनौती दिन सक्ने नेता अहिले नेकपा एमालेमा नभएकोले गर्दा पुन एकी अध्यक्षमा ओली नै चुनिने प्राय निश्चित जस्तै भएको छ। नेकपा एमालेले नवाँ महाअधिवेशनवाट १५ जना पदाधिकारी सहित २२५ जना केन्द्रीय समितिका सदस्यहरुको निवाचन गराउने भएको छ। विभिन्न आयोगहरुमा गरी ३० जनाको समेत निवाचन हुने भएको छ। नेपाली काग्रेसमा जस्तो तूलो समस्या नेकपा एमालेमा नदेखिएपनि नेकपा एमाले विभाजन हुदा माधव

नेपाल समुहममा पहिला रहेका तर पछि माधव नेपाल समुहमा नगएर एमाले मै बसेका भीम रावल, घनश्याम भुसाल, सुरेन्द्र पाण्डे लगायत १० जनाको हैसियत के हुने र माओवादी केन्द्र बाट नेकपा एमालेमा प्रवेश गरेर अध्यक्ष ओलीलाई सहयोग गर्दै आएका रामबहादुर थापा, लेखाराजभट्ट, टोप बहादुर रायमानी लगायतका अन्य नेताहरुको हैसियत के हुने भन्ने प्रष्ठ भएको छैन। नेकपा एमालेका महासचिव इश्वर पोखरेल, विष्णु पौडेल सुभाष नेमाङ्ग लगायतका अन्य नेताहरुको भविष्य पनि महाअधिवेशनले नै निर्धारण गर्ने भएको छ। त्यसका लागि करीव एक साता पर्खिनु पर्ने हुन्छ। राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीको महाअधिवेशन समेत हुन लागि रहेको छ। पार्टीका अध्यक्ष कमल थापा, पशुपति शमशेर राणा, डा. प्रकाश चन्द्र लोहनी लगायत केही युवा नेताहरु समेत अध्यक्षको दावेदार गरी रहेका हुनाले थापा, राणा र लोहनीको राजनितिक भविष्य पनि महाअधिवेशनले नै निर्णय गर्ने भएको छ। अहिलेसम्को अवस्था हेर्दा थापा राणा र लोहनी मध्ये थापा नै अग्रपतिमा देखिएका छन् भने उनलाई सासद समेत रहेका राजेन्द्र लिङ्गदेन लगायत धबल समशेर राणले चुनौती दिन सक्ने अवस्था देखिएको छ। नेपाली काग्रेस जस्तो तूलो समस्या नेकपा एमालेमा नदेखिएपनि नेकपा एमाले विभाजन हुदा माधव

उनीहरुले प्रधानन्यायाधिश राणाले राजीनामा नदिए सम्बेधानिक प्रक्षयुत्सुकार सासदले प्रकृया अधिबढाउनु पर्ने वताएका थिए।

पाँच दलिय गठबन्धनमा रहेका राजनितिक दलका शिर्ष नेता रहेको समन्वय समितिको संयोजक र पार्टी संस्थापन इतर खेमाको नेतृत्व गरेका पौडेलले धेरै विवादित बनेका प्रधानन्यायाधिश राणाले अब न्यायालयको नेतृत्वमा बस्नु नहुने र उनी आफैले राजीनामा नदिए महाअभियोग दर्ता गर्नु पर्ने पक्षमा उभिएका छन्। प्रधानन्यायाधिश राणाले र धेरै विवादित बनेका राजनामा चारों तरफ धर्ना र राजनामा नदिए रहेका छन्। अहिलेसम्को अवस्था उभिएका राजनामा चारों तरफ धर्ना र राजनामा नदिए रहेका छन्। अहिलेसम्को अवस्था उभिएका राजनामा चारों तरफ धर्ना र राजनामा नदिए रहेका छन्। अहिलेसम्को अवस्था उभिएका राजनामा चारों तरफ धर्ना र राजनामा नदिए रहेका छन्।

हटाउन चाहिरहेका छैनन्।

२०७४ सालमा तत्कालीन प्रधानन्यायाधिश सुशीला कार्कीलाई महाअभियोग लगाउँदा देउवाले पार्टीप्रीत छलफल र वहसै गरेका थिएनन्। त्यसबेला प्रधानन्यायाधिश राणाले तोकेको इजलास बहिष्कार गरी रहेको अवस्थामा पाँच दलिय गठबन्धनले आफ्नो स्वार्थानुसार राणालाई बचाउन खोज्नु किमार्थ उचित हुन सक्नैन। नेपाल बार र सर्वोच्च बारले राणाको राजीनामा नै आफ्नो बटमलाई भएको वताउदै सर्वोच्च विविष दै दिनहु धर्ना र विरोधका कार्यक्रमहरु गरीरहेका र वरिष्ठ अधिवक्ताहरु समेत आन्दोलनमा होमीएका हुनाले राणाको राजीनामा मात्र विकल्प जस्तो देखिएको छ।

अर्बौ रूपैयाँ अहिले सरकारी खातामा रहेको छ। परमादेशवाट निर्माण भएको सरकार साचिकै जनताप्रति जावाप देही छ भने उसले पेट्रोलियम पर्दार्थमा लगाएको करमा छुट दिएर जनतालाई सेवा सुविधा दिन सक्छ तर त्यसका लागि सरकार तयार देखिएको छैन। उल्लो आफै भातु संगठनहरुलाई सडकमा पठाएर निगम लाई मुल्य घटाउन दवाव दिईरहेको छ। निगम पूर्वरूपमा सरकारी स्वामित्वमा रहेकोले निगमले मात्र केही गर्न सक्नै अवस्था नरेहपनि निगमलाई दवाव दिएको उजुरी अधिवित्य देखिएन। सत्ताधारी दलका भातुसंगठनहरुले त

भ्रष्टचार नै भयो भइनिहाल मिल्दैन कतिपय पालिकाहरुले प्रमुख र उपप्रमुख बीचको ढन्दले पनि अखियारमा उजुरी पर्ने गरेको छ। एउटै दलका प्रमुख र उपप्रमुख अनि अलग अलग दलका प्रमुख र उपप्रमुख रहेका हुनाले पनि व्यक्तिगत टकराव हुने भएकाले एकले अर्को लाई भ्रष्टचार गर्न्यो भनेर उजुरी दिने क्रम बढाउ गएको छ। असन्तुष्टी र द्वन्द्व प्रदेश र संघमा पनि कायम रहेको छ। अखियारले आफ्नो प्रतिवेदन राष्ट्रियपत्रालाई बुझाउदा सबै भन्दा स्थानीय तहमा शिक्षा बाहेका ३२७ विभिन्न प्रकृतिका उजुरी परेको विवरण सार्वजनिक गरेको छ। स्थानीय तहमा शिक्षा बाहेका ३२७ विभिन्न प्रकृतिका उजुरी परेको विवरण सार्वजनिक गरेको छ।

बाट ५ रूपैयाँका दरले कर संकलन गर्दै आएको थियो। अहिले बुढी गण्डकी आयोजना अन्योलामा रहेको छ। सरकारले त्यस पछि शिर्षक परिवर्तन गरेर पूर्वावार विकास कर्ता नाममा रकम उठाउ आएको छ। पेट्रोलियम पर्दार्थ आयत हुने विन्दुमा नै कर लाग्छ। आयल निगमले पेट्रोल, डिजेल, हवाई इन्धनमा आन्तरिक र अन्तर्राष्ट्रियमा प्रति लिटर ५ रूपैया कर लगाउ आएकोमा तत्कालीन अर्थमन्त्री युवराज खतिवडाले त्यसलाई बढाएर रु. १० प्रूयाएर थिए। अहिले अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पर्दार्थको मुल्य बढेको भएपनि सरकारले

नेपाल समुहममा पहिला रहेका तर पछि माधव नेपाल समुहमा नगएर एमाले मै बसेका भीम रावल, घनश्याम भुसाल, सुरेन्द्र पाण्डे लगायत १० जनाको हैसियत के हुने र माओवादी केन्द्र बाट नेकपा एमालेमा प्रवेश गरेर अध्यक्ष ओलीलाई सहयोग गर्दै आएका रामबहादुर थापा, लेखाराजभट्ट, टोप बहादुर रायमानी लगायतका अन्य नेताहरुको हैसियत के हुने भन्ने प्रष्ठ भएको छैन। नेकपा एमालेका महासचिव इश्वर पोखरेल, विष्णु पौडेल सुभाष नेमाङ्ग लगायतका अन्य नेताहरुको भविष्य पनि महाअधिवेशनले नै निर्धारण गर्ने भएको छ। त्यसका लागि करीव एक साता पर्खिनु पर्ने हुन्छ। राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीको महाअधिवेशन समेत हुन लागि रहेको छ। पार्टीका अध्यक्ष कमल थापा, पशुपति शमशेर राणा, डा. प्रकाश चन्द्र लोहनी